

In Dijk en Waard is van alles te zien en te beleven

Wandel- en fietstochten

Vaarroutes en rondvaarten

Kunst en cultuur

Winkelen en horeca

ERFGOEDROUTE
DIJK EN WAARD
Gebouwd om te blijven

FIETSRUTE MET KAART

Welkom in Dijk en Waard

Een jonge gemeente met een eeuwenoud verhaal. Fiets mee door een landschap dat is gevormd door strijd tegen het water, door vindingrijke boeren en tuinders en door generaties die bouwden aan een toekomst. Deze route neemt je mee langs plekken waar erfgoed en architectuur samenkomen. Gebouwen die niet alleen het verleden vertellen, maar ook laten zien hoe we bouwen om te blijven.

Wat is erfgoed?

Erfgoed is alles wat we van vorige generaties hebben gekregen en willen doorgeven. Dat kan tastbaar zijn – zoals stolpboerderijen, koolschuren of oude veilinggebouwen – maar ook immaterieel, zoals tradities, dialecten en verhalen. In Dijk en Waard gaan die vormen van erfgoed hand in hand.

Gebouwd landschap: van moeras tot monument

Het landschap van Dijk en Waard is letterlijk door mensenhanden gemaakt. Eeuwenlang werd er gevochten tegen het water. Vanaf de 10e eeuw begonnen bewoners het veen te ontginnen. Ze legden dijken aan, groeven sloten en maakten het land geschikt voor land- en

tuinbouw. In de 16e eeuw ontstond het unieke 'Rijk der Duizend Eilanden' – een lappendeken van eilandjes en vaarsloten, opgehoogd met bagger voor de koolteelt.

Tussen 1630 en 1632 werd De Waard drooggemalen met 47 molens. Later nam één stoomgemaal dit werk over – een technisch hoogstandje dat het landschap blijvend veranderde. Deze strijd tegen het water is niet alleen een verhaal van overleven, maar ook van bouwen met visie.

Architectuur als spiegel van de tijd

De architectuur in Dijk en Waard weer spiegelt de geschiedenis van de regio. Van eenvoudige tuinderswoningen tot imposante stolpboerderijen – elk gebouw vertelt een verhaal. Deze fietstocht nodigt je uit om stil te zijn bij deze gebouwen. Waarom zijn ze er nog en wat zeggen ze over ons verleden – en onze toekomst? Ga erop uit en ontdek!

De tuinderswoning

Rond 1900 maakten grote stolpen plaats voor compacte eengezinswoningen met een zadel- of mansardedak. Deze woningen stonden vaak dicht op de straat of aan een waterweg, vaak zonder voortuin, en vormden samen een karakteristiek straatbeeld. Ze zijn een tastbare herinnering aan de bloei van de koolteelt en het leven van de tuindersgezinnen.

De boerderette

Een bijzonder woningtype dat het

midden houdt tussen stolp en tuinderswoning. Gebouwd tussen 1875 en 1900, met decoratieve elementen zoals sierankers en bolornamenten. Een voorbeeld van hoe functionaliteit en esthetiek samenkomen in de architectuur van het platteland.

De stolpboerderij

De iconische 'piramide van de polder'. Onder het vierkante dak vond je alles: woonruimte, stal, hooiberg en opslag. De stolp is een toonbeeld van efficiëntie en vakmanschap, en een symbool van het Noord-Hollandse landschap. Veel stolpen zijn nog steeds in gebruik of herbestemd – een prachtig voorbeeld van duurzaam bouwen *avant la lettre*.

De koolschu(ur)(en) en de zuurkoolfabrieken van Langedijk

Met de opkomst van de koolteelt kwamen ook nieuwe gebouwtypes: de koolschuur (of koolboet) voor opslag en koeling van de (Langedijker) bewaarkool, en de zuurkoolschuur met karakteristieke putten. Deze gebouwen zijn vaak eenvoudig van vorm, maar essentieel voor het agrarisch erfgoed van de regio.

Van grote betekenis voor de tuinbouw en de werkgelegenheid in Langedijk waren de 10 zuurkoolfabrieken. Hiervan is er nu nog 1 over; de fa G. Kramer & Zn., uit Zuid-Scharwoude en nu tevens de grootste en belangrijkste in Nederland. Deze werd opgericht in 1890. In 1975 nam Kramer de zuurkoolfabriek van Hart, opgericht in 1903 over.

De eerste zuurkoolfabrieken in Langedijk werden gesticht door Duitsers, zoals de fabriek van Verburg, opgericht in 1878 en pas in begin 1900 overgenomen door Verburg. In 1896 startte C. Berkhouwer

in Zuid-Scharwoude een fabriek welke in 1917 werd overgenomen door N. de Nijs. In 1885 werd ook zuurkoolfabriek De Nederlanden in Noord-Scharwoude opgericht. Verder waren er nog in deze beginjaren zuurkoolfabrieken in Broek op Langedijk, zoals van der Molen aan het Havenplein, maar ook van Bak aan het Oxhoofdpad en aan het Fabriekspad. Deze laatste werd later Fa. Stenneberg. En dan nog 2 zuurkoolfabrieken in Noord-Scharwoude., t.w. Nieuw Leven aan de Juliana van Stolbergstraat de fabriek van Trompetter nabij de Mosselbrug.

Wederopbouw en groei

Na de Tweede Wereldoorlog groeide Dijk en Waard snel. In Heerhugowaard verrezen moderne woonwijken op voormalige landbouwgronden. De rechte lijnen van de droogmakerij boden ruimte voor nieuwe stedenbouwkundige inzichten. Scholen, winkels en recreatiegebieden zoals het Geestmerambacht en Park van Luna werden aangelegd – plekken die ook nu nog geliefd zijn.

Erfgoed in beweging

Erfgoed is niet statisch. Veel gebouwen zijn herbestemd of aangepast aan nieuwe functies. Denk aan de Broeker-veiling – ooit de eerste doorvaartveiling ter wereld, nu een museum. Of aan familiebedrijven zoals Kramer Zuurkool en Kuiper Transport, die hun wortels hebben in de agrarische bedrijvigheid van de regio.

Ook de architectuur beweegt mee en toont een sterke veerkracht. Nieuwe generaties architecten en ambachtslieden zorgen ervoor dat oude gebouwen behouden blijven én een nieuwe toekomst krijgen. Dat is precies waarom de gebouwen zijn “Gebouwd om te blijven”: bouwen met oog voor duurzaamheid, schoonheid en betekenis.

Kijk met andere ogen

Tijdens deze fietsroute nodigen we je uit om met andere ogen te kijken naar het landschap en de gebouwen om je heen. Let op de details: de dakvormen, de gevels, de materialen, het kleurgebruik. Vraag je af: waarom staat dit gebouw hier? Wat zegt het over de mensen die hier leefden, woonden en werkten? Wat

is de betekenis van het gebouw in zijn omgeving?

Misschien zie je een oude stolp die nu een zorg functie heeft. Of een tuinderswoning met een moderne aanbouw. Elk gebouw is een venster naar het verleden – en een deur naar de toekomst.

➔ Start- en eindpunt: museum BroekerVeiling (rijksmonument)

Museumweg rechtsaf, gelijk linksaf Dorpsstraat en deze blijven volgen tot stoplichten in Zuid- Scharwoude hier fiets je langs de **Doopsgezinde Kerk** ① op Dorpsstraat 202 (gemeentelijk monument) en 100 meter voor stoplichten **Kantoor en zuurkoolfabriek KRAMER** ②, Voorburggracht 141) kantoor gemeentelijk monument) Bij stoplichten linksaf de Geestweg in. Einde Geestweg bij rotonde rechtstaf (Westelijke Randweg). Deze steeds blijven volgen richting Oudkarspel. Bij stoplichten (N504) oversteken en fietspad blijven volgen tot Woudmeerweg. Hier rechtsaf naar café de Knip, hier gelijk rechtsaf de Dorpsstraat in. Deze blijven volgen (u rijdt langs de **Allemanskerk** ③, het **Regthuis** ④ (beiden rijksmonument) en **Het Behouden Huis** ⑤ (gemeentelijk monument).

Dorpsstraat blijven volgen tot voorbij bakkerij Rood / bloemenzaak Spaansen, hier linksaf door de Spoorstraat. Einde Spoorstraat rechtsaf langs hotel de Buizerd. Hier kunt voorbij de Buizerd linksaf brug over bij sluis naar Provincialeweg 2 naar het **Koolhuisatelier van Sietse Wiersma** ⑥, vervolgens weer terug naar brug over sluis en daar linksaf naar fietstunnel. Onder fietstunnel door einde rechtsaf (Waarddijk West) en dan meteen

rechts aanhouden naar Veilingweg en rechtdoor rijden. Einde Veilingweg linksaf (Dorpsstraat). Bij kunstgallerij kunt u even rechtsaf Voorburggracht oversteken voor **gevel van Verburg** ⑦ (rijksmonument (zie informatiebord). Terug naar Dorpsstraat rechtsaf en blijven volgen (u rijdt langs restaurant de Burg en **R. K. Kerk Sint Jan de Doper** ⑧ (rijksmonument).

Dorpsstraat blijven volgen tot café de Roode Leeuw (gemeentelijk monument), hier linksaf (Koog). U rijdt langs de **Koogerkerk** ⑨ (Rijksmonument). Koog / Langebalkweg (buurt aan de Koog / Langebalkweg zijn tuinstedelijke wijken uit 1968) vervolgen en bij de rotonde rechtdoor naar brug over kanaal en verkeersweg. Links van u ziet u hier **Volkstuinvereniging Langedijk** ⑩. Vervolgen over de Langebalkbrug rechtdoor (Hasselaarsweg) einde rechtsaf (Middenweg).

(Eventueel kunt u hier linksaf en weg vervolgen naar **Praalgraf van Reinout van**

Brederode ⑪ (rijksmonument) in Veenhuizen). Einde Hasselaarsweg linksaf (Middenweg). 1^e weg rechtsaf (Donkereweg). Einde linksaf (Veenhuizerweg). 1^e weg rechtsaf (Kerkweg). Deze vervolgen tot **kerkje Veenhuizen** ⑫ (gemeentelijk ensemble). Om route te vervolgen. (U kunt ook nog doorrijden naar **Veenhuizermolen** ⑬ (Veenhuizerkade 3 Molen (rijksmonument) met gemaal uit 1934 maar wel dezelfde weg weer terug tot op de Middenweg. Rechtsaf slaan. Vervolg Middenweg tot **Heilig Hart Jezuskerk** ⑭ (gemeentelijk monument) in De Noord. Keer op de Middenweg om.

Middenweg vervolgen (u passeert spoorwegovergang en vervolgens rotonde) blijf rechtdoor Middenweg vervolgen (U passeert de rechts de Schilderwijk (vlekken stedenbouw, 1974-1975, links en rechts verschillende tuinstedelijke wijken gebouwd tussen 1960 -1970). U passeert **Dionysiusparochie** ⑮ (bijzondere kerk) en op Middenweg 200 het

voormalig armenhuis ⑯ (gemeentelijk monument) herbestemd tot kantoor. Op kruispunt met stoplichten rechtdoor (links ziet u café De Swan, restaurant La Vida en **De Ontmoetingskerk** ⑰ (gemeentelijk monument), ernaast pastorie in bijzondere stijl (niet te bezoeken)

Bij stoplichten rechtdoor en bij volgende stoplichten bij kruising met Zuidtangent linksaf. Bij 1e rotonde rechtdoor en vlak voor 2e rotonde rechtsaf (fietspad Oosttangent). Bij witte brug linksaf en bij de rotonde rechtdoor naar de Rustenburgerweg. Bij kruispunt in 't Kruis rechtsaf over de Jan Glijnisweg.

Fietspad blijven volgen tot vlak voor Huygendijk. Hier rechtsaf fietspad (Park van Luna) door Huygendijkbos volgen. Bij kruising fietspaden (bij witte vuilnisbak) links aanhouden tot Oosttangent (u rijdt langs tankstation). Hier linksaf naar Huygendijk. Huygendijk naast nr. 17 **oud Molenpad** ⑱ (karakteristiek element). Op Huygendijk bij rotonde rechtsaf (u rijdt langs **Poldermuseum / Oude Gemaal** ⑲ (gemeentelijk monument).

➔ Optionele start- en eindpunt: Poldermuseum / Oude Gemaal

Vervolgens rechtdoor fietspad volgen tot 1^e afslag fietspad. Hier rechtsaf door Park van Luna. Bij T-splitsing linksaf en over fietsbrug (over de N508 / Nollenweg). Rechtdoor blijven rijden tot T-splitsing. Hier rechtsaf (Middenweg-Zuid, gemeen-

telijk monument) (u rijdt langs Skeef en strand Park van Luna) middenweg 22 **zorgboerderij Leeuwenhof** ⑳ (rijksmonument). Middenweg blijven volgen tot T-splitsing. Hier oversteken en linksaf en na 50 meter rechtsaf, fietspad blijven volgen tot knooppunt 53. Hier linksaf / nr. 70 volgen.

U rijdt langs bioscoop Vue / Coolplein naar gemeentehuis / Parelhof. Voor het gemeentehuis gaat u rechtsaf en meteen weer linksaf en meteen weer rechtsaf. (U rijdt langs de ingang van de parkeergarage naar de rotonde). Bij de rotonde rechtdoor (Dirk Camphuysenstraat). 2^e weg linksaf (Stationsweg) en via stoplichten / spoorwegovergang rechtdoor. Einde Stationsweg rechtsaf en via **fietspad de Krul** ㉑ over verkeersweg.

Einde rechtsaf en rechts aanhouden / fietspad langs kanaal (**Westdijk 32 – 36** ㉒ gemeentelijk monument). Fietst langs een voormalig kunstmestpakhuis met graanmaalterij. Via fietspad om haven Broekhorn heen / nr. 70 Blijven volgen fietspad langs kanaal blijven volgen (u fietst langs roeiverenging Ossa). Via fietstunnel rechtdoor langs kanaal blijven rijden naar spoorbrug. Bij spoorbrug rechtsaf over de brug en meteen weer rechtsaf langs kanaal richting de molen. U rijdt langs de **Twuyvermolen** ㉓ (rijksmonument) en gaat hier linksaf via fietspad.

Einde fietspad rechtsaf (Twuyverweg) (U kunt hier ook linksaf richting Sint Pancras **Witte Kerk** ㉔ (rijksmonument) en **Kunstkerk DE RANK** ㉕) vervolgen vanaf afslag bij Twuyvermolen daar rechtsaf. Voorbij de brug rechtsaf Dorpsstraat Broek op Langedijk en Dijk, rechtsaf Prinses Irenestraat (jaren '30 buurt, vooroorlogse stedenbouw) einde links Prins Hendrikkade) deze gaat over in Havenplein. (U kunt hier rechtsaf langs de snackbar naar **de BOL Sluis** ㉖ (gemeentelijk monument) en **de Museale Scheepshelling** ㉗)

Einde Havenplein rechtsaf (Dorpsstraat). U rijdt rechtdoor langs de **Hervormde Kerk** (rijksmonument), langs restaurants Marktzicht en Bakkershuis naar afslag Museumweg, alwaar u linksaf weer terug bent bij **Museum BroekerVeiling** ㉘ (rijksmonument)